

Vizija budućnosti mladih u Beranama 2026-2028

Jun 2026. godine

1. Svrha i osnova dokumenta Vizija budućnosti mladih 🗨️

✍️ Ovaj dokument zasnovan je na doprinosima prikupljenim tokom više **participativnih radionica o aktivnom građanstvu i demokratskom učešću (participaciji)**, uključujući prateće ankete sprovedene prije i nakon radionica. **SVRHA** ovog dokumenta jeste da glasove mladih građana pretoči u jasan strateški pravac za **unapređenje omladinske javne politike, učešća mladih i uslova života u Beranama**. U skladu s tom svrhom, dokument je usmjeren na glavne *izazove* s kojima se mladi suočavaju, *prioritete* koje su identifikovali i *mjere* koje su predložili, uz *direktan poziv* donosiocima odluka da preduzmu konkretne aktivnosti.

🗨️ Radionice su osmišljene kao spoj *edukacije, dijaloga i praktičnog omladinskog zagovaranja*. Svakom događaju prisustvovalo je u prosjeku oko 70 učesnika. Učesnici su razgovarali o *participativnoj demokratiji, izbornim procesima, aktivnom građanstvu, javnom zagovaranju i lokalnim prioritetima mladih*, istovremeno radeći na **mini akcionim planovima i zajedničkom dokumentu vizije**. Metodologija je namjerno bila participativna: *grupne diskusije, simulacije, glasanje o prioritetima i direktna razmjena mišljenja s predstavnicima lokalne samouprave* korišćeni su kako bi se mladima pomoglo da svoje zabrinutosti pretvore u konkretne predloge.

💡 Sam proces izrade ovog dokumenta predstavlja primjer *participativnog uključivanja mladih*. Tokom radionica, učesnici nisu bili samo primaoci informacija, već su aktivni doprinosili *utvrđivanju problema, određivanju prioriteta potreba i formulisanoj preporuci*. Kroz *grupni rad, diskusije, praktične simulacije i vježbe*, mladi su pokazali spremnost da se **uključe u javne poslove i javno zagovaranje** kada im se pruže *smislene prilike i podrška iz okruženja*.

☑️ Prije radionica, učesnici su svoje **znanje o demokratskom učešću i javnom zagovaranju** najčešće ocjenjivali kao *umjereno*, a ne *visoko*. Istovremeno, mnogi su iskazali nesigurnost u vezi sa svojom ulogom u **procesima donošenja odluka**. Nakon radionica, **većina učesnika** navela je da *bolje razumije demokratske procese*, da ima *više samopouzdanja za građanski angažman* i da pokazuje *snažnije interesovanje za učešće u budućim inicijativama za mlade*.

✍️ Ovi nalazi ukazuju da *ulaganje u mehanizme za učešće mladih* može donijeti opipljiva poboljšanja u **građanskoj svijesti i motivaciji**. Proces koji je rezultirao ovim dokumentom potvrđuje da mladi posjeduju i **kapacitet i volju** da doprinesu *razvoju svoje lokalne zajednice*.

Izazov nije *nedostatak interesovanja* među mladima, već potreba za sistematičnijim prilikama za **učešće, dijalog i uticaj**.

2. Preduzmi akciju! Jer, ko ako ne ti?

📌 Ove radionice i aktivnosti, uključujući i ovaj dokument, realizuju se u okviru projekta „**Preduzmi akciju! Jer, ko ako ne ti?**“ („**Take Action! Because, who if not you?**“). Projekat se sprovodi kroz Program Evropske unije **Gradani, jednakost, prava i vrijednosti (CERV)** i traje 18 mjeseci. Koordinator projekta je **Centar za mlade Dalj** (Hrvatska) u partnerstvu sa **Opštinom Erdut** (Hrvatska), **Opštinom Berane** (Crna Gora) i **NVO Montenegrin Iskra Berane** (Crna Gora). Ukupan budžet projekta iznosi 340.775 EUR.

📖 **Glavna svrha** projekta jeste *jačanje demokratskog učešća građana, naročito mladih, u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou*. Kroz **saradnju** između javnog i civilnog sektora, projekat nastoji da stvori više **prilika** za mlade da *aktivno učestvuju u oblikovanju javnih politika*

i *doprinesu razvoju svojih zajednica*. Posebno se naglašava jačanje **participativne demokratije**, kroz uspostavljanje mehanizama koji građanima omogućavaju aktivniju ulogu u lokalnom upravljanju i veći uticaj na odluke koje utiču na njihov svakodnevni život.

 Projektne aktivnosti zasnivaju se na razmjeni iskustava i dobrih praksi između partnera iz **Hrvatske i Crne Gore**, s ciljem *unapređenja demokratskih procesa i kvaliteta života u ruralnim područjima*. Mladi su prepoznati kao primarna ciljna grupa i kroz različite aktivnosti biće *osnaženi da aktivnije učestvuju u društvenom i javnom životu* svojih zajednica. Jedan od ključnih rezultata projekta biće uspostavljanje **savjeta mladih** (ili sličnih predstavničkih tijela mladih) u jedinicama lokalne samouprave, čime će se uspostaviti okvir za **redovan dijalog** između *mladih i lokalnih vlasti*. Na taj način lokalne samouprave će bolje razumjeti **potrebe i interese mladih**, ali i drugih građana, doprinoseći *inkluzivnijem i efikasnijem procesu donošenja odluka*.

Ciljevi projekta su:

- Jačanje građanskog i demokratskog učešća mladih u procesima donošenja odluka na lokalnom nivou.
- Razvoj i promocija modela participativne demokratije kroz veće uključivanje građana u lokalno upravljanje.
- Uspostavljanje i osnaživanje savjeta mladih kao mehanizama za zastupanje interesa mladih.
- Unapređenje saradnje između lokalnih vlasti i organizacija civilnog društva kroz multisektorski pristup.
- Omogućavanje razmjene znanja, iskustava i dobrih praksi između partnera iz Hrvatske i Crne Gore u oblasti demokratskog upravljanja.
- Jačanje kapaciteta lokalnih zajednica za uključivanje građana u razvoj i sprovođenje javnih politika.

 Projekat takođe doprinosi **jačanju saradnje** između *organizacija civilnog društva i lokalnih samouprava*, podstiče umrežavanje i multisektorsku saradnju, te promovise vrijednosti **aktivnog građanstva, demokratskog angažmana i zajedničkog djelovanja**. Sprovođenjem planiranih

aktivnosti očekuje se veće *učesće mladih u donošenju odluka*, razvoj održivih modela *participativne demokratije* i jačanje kapaciteta lokalnih zajednica za *uključivanje građana u oblikovanje javnih politika*.

3. Glavni izazovi sa kojima se mladi suočavaju

 Diskusije vođene tokom radionica i rezultati anketa pokazuju da se mladi u Beranama suočavaju sa kombinacijom *društvenih, ekonomskih, institucionalnih izazova*, kao i *izazova vezanih za lokalnu zajednicu*. **NAJIZRAŽENIJI PROBLEM** jeste osjećanje ograničenog uticaja koji mladi imaju na odluke koje utiču na njihove živote. Iako su mnogi učesnici smatrali da mladi mogu uticati na odluke u zajednici, **značajan broj** njih nije bio siguran u to, što ukazuje da mogućnosti za stvarno učesće još uvijek nesu dovoljno vidljive niti ulivaju dovoljno povjerenja.

 Učesnici su takođe ukazali na **nezaposlenost** i **ekonomsku nesigurnost** kao **KLJUČNE PROBLEME**. S njima je usko povezano i **iseljavanje mladih** - odlazak u potrazi za poslom i boljim prilikama, ali i osjećanje da lokalna sredina još uvijek ne pruža dovoljno razloga da ostanu, izgrade karijeru i planiraju svoju budućnost. Za mlade u Beranama, to znači da gledaju kako njihovi prijatelji, članovi porodice i vršnjaci odlaze u potrazi za boljim životom. Kao značajni nedostaci istaknuti su i *obrazovanje, praktično iskustvo i institucionalna podrška*.

 Prema **Popisu stanovništva iz 2023. godine** u Crnoj Gori, Opština Berane ima 24.645 stanovnika, što predstavlja *značajan pad* u odnosu na prethodne popisne periode (33.970 stanovnika u 2011) i potvrđuje dugoročan trend **smanjenja broja stanovnika**.

 Mladi predstavljaju *značajan dio stanovništva opštine*. Prema podacima popisa iz 2023. godine, 3.170 stanovnika pripada starosnoj grupi od 10 do 19 godina, dok je 3.046 stanovnika uzrasta od 20 do 29 godina. Ukupno posmatrano, više od 6.200 mladih uzrasta od 10 do 29 godina čini približno **četvrtinu ukupnog stanovništva** Berana, što potvrđuje da mladi predstavljaju **važan razvojni potencijal** lokalne zajednice.

 Međutim, kao i većina opština na sjeveru Crne Gore, Berane se suočava sa izraženim problemom **migracije mladih**. Sve veći broj mladih ljudi napušta opštinu u potrazi za *kvalitetnijim obrazovanjem, boljim mogućnostima zapošljavanja, profesionalnim usavršavanjem i višim*

životnim standardom. **Odlazak mladih** predstavlja jedan od najznačajnijih *razvojnih izazova*, jer direktno utiče na smanjenje *radno sposobnog stanovništva*, usporavanje *ekonomskog razvoja* i slabljenje *društvenog potencijala* lokalne zajednice.

 Drugu *grupu izazova* čini **kvalitet lokalnog okruženja i svakodnevnog života**. Mladi su posebno ukazali na:

- odlaganje otpada u rijeku Lim
- nepropisno parkiranje
- nedovoljno razvijenu kanalizacionu infrastrukturu
- loše stanje puteva i parkova
- pse lutalice
- bespravnu sječu šuma i
- nedovoljno sportskih, kulturnih i društvenih sadržaja za mlade.

 Kao **OSNOVNE UZROKE** ovih problema, mladi su ukazali na *nizak stepen povjerenja, lošu organizaciju, slabu primjenu zakona i korupciju*.

 Dodatni izazov predstavlja **nizak stepen učešća u demokratskim procesima**. Mladi žele jasnije i praktičnije *građansko obrazovanje*, kao i više *prilika da govore, djeluju i budu saslušani*. Tokom radionica učesnici su se više puta vraćali na **teme**:

- niske izlaznosti mladih na izborima
- nedovoljne informisanosti o izbornim procesima i
- potrebe da se izborne teme i debate povežu sa stvarnim problemima mladih.

 VAŽAN NALAZ koji proizilazi iz anketa i diskusija na radionicama jeste percepcija da su mladi često *isključeni* iz **suštinskog procesa donošenja odluka**. Iako su se učesnici uglavnom slagali da mladi treba da budu uključeni u *izbore, javne rasprave i rješavanje problema u zajednici*,

mnogi su izrazili sumnju da institucije zaista uvažavaju mišljenja mladih. Ovakva percepcija doprinosi **pasivnosti mladih i slabi povjerenje u javne institucije**.

🗣️ Diskusije su takođe ukazale na *zabrinutost* zbog **kvaliteta informacija dostupnih mladima**. Učesnici su često isticali da mnogi njihovi vršnjaci nemaju **dovoljno znanja** o *demokratskim procesima, funkcionisanju lokalne samouprave i mehanizmima* putem kojih mogu **uticati na javne politike**. Ovaj **nedostatak informacija** predstavlja prepreku za učešće i dodatno produbljuje osjećaj *udaljenosti* od institucija i političkih procesa.

👥 Još jedan problem koji se često ponavljao jeste **ograničena dostupnost prostora** u kojima se mladi mogu *okupljati, razvijati ideje i organizovati aktivnosti*. Učesnici su istakli važnost *omladinskih centara, sportskih objekata, kulturnih događaja i obrazovnih mogućnosti* kao ključnih elemenata **zdrave i inkluzivne zajednice**.

🔗 Izazovi sa kojima se mladi suočavaju su *međusobno povezani*. **Ekonomska nesigurnost, ograničene mogućnosti za učešće, nedovoljna informisanost i neadekvatna infrastruktura za mlade** međusobno se pojačavaju i doprinose *iseljavanju, pasivnosti i manjem povjerenju u budućnost*.

4. Vizija i vodeći principi

STRATEŠKA VIZIJA MLADIH:

Berane je zajednica u kojoj su mladi građani informisani, saslušani, uvaženi, aktivni i imaju mogućnosti da utiču na odluke koje oblikuju njihove živote. U ovoj viziji, mladi nisu pasivni korisnici politika, već aktivni građani i partneri u razvoju lokalne zajednice. Oni učestvuju u javnom životu, saraduju sa institucijama i doprinose rješavanju problema zajednice.

 Ova vizija počiva na **ČETIRI PRINCIPA**, i to:

- Prvo, **učesće** mora biti *stvarno*, a ne simbolično: mladi treba da imaju *pouzdate kanale za uticaj na javne politike*.
- Drugo, **prilike** moraju biti *inkluzivne, praktične i pristupačne za različite grupe mladih*.
- Treće, **politika za mlade** treba da bude *povezana sa svakodnevnim životom, posebno sa zapošljavanjem, mobilnošću, infrastrukturom i javnim prostorima*.
- Četvrto, **odluke** treba donositi *transparentno i u saradnji sa mladima, civilnim društvom i lokalnim institucijama*.

 Budućnost koju su učesnici radionica zamislili jeste budućnost u kojoj se mladi prepoznaju kao **vrijedni nosioci razvoja zajednice**, a ne kao *pasivni posmatrači*. Tokom radionica učesnici su više puta naglasili značaj **partnerstva** između *mladih i institucija*. Izrazili su želju da *lokalna vlast* bude više **transparentna, reponzivna i otvorena**, kao i da mladi imaju *više mogućnosti* da doprinesu **razvoju javnih politika**.

 Radionice su takođe pokazale da mladi cijene **zajedničko djelovanje i saradnju**. Vježbe iz oblasti *javnog zagovaranja i simulacije* su pokazale da su učesnici spremni da rade i saraduju bez obzira na različite interese i iskustva prilikom rješavanja *zajedničkih izazova*. Ovu spremnost za saradnju treba prepoznati kao važan **strateški resurs** za *razvoj lokalne zajednice i društvene kohezije*.

 Ova vizija promovise kulturu **AKTIVNOG GRAĐANSTVA**, u kojoj *demokratsko učesće* postaje uobičajen i očekivan dio života mladih ljudi. Mladi treba da imaju:

- pristup informacijama 🗝️
- mogućnosti i prilike da izraze svoje stavove 🗣️ i
- povjerenje da njihov doprinos može dovesti do **stvarnih i značajnih promjena** 🗣️

👥 Uspješna omladinska javna politika nije usmjerena samo na **rješavanje problema mladih**, već i na **stvaranje uslova** u kojima mladi postaju *aktivni partneri u oblikovanju budućnosti* svoje zajednice. Tokom radionica, učesnici su bili podstaknuti ne samo da ukažu na postojeće izazove, već i da *zamisle* kakvu zajednicu žele za **život, školovanje i rad**. Njihovi odgovori dosljedno su opisiva opštinu u kojoj se mladi osjećaju **uvaženo i aktivno učestvuju** u razvoju lokalne zajednice.

🗣️ Gledajući ka 2028. godini, mladi zamišljaju Berane kao opštinu u kojoj imaju *stvarne mogućnosti* da **razvijaju svoje potencijale, učestvuju u javnom životu i grade svoju budućnost**. Mladi su **informisani** o pitanjima koja ih se tiču, imaju **samopouzdanje** da izraze svoje stavove i mogu da vide **konkretan uticaj** svog angažmana na razvoj svoje zajednice.

🤝 Budućnost koju mladi zamišljaju zasniva se na **povjerenju, otvorenoj komunikaciji i partnerstvu** sa donosiocima odluka. Institucije *otvoreno komuniciraju* sa mladim građanima, a *stavovi i perspektive mladih* se uzimaju u obzir *prilikom kreiranja javnih politika*. **Saradnja** između lokalne samouprave, obrazovnih ustanova, organizacija civilnog društva, privrede i mladih postaje **standardna praksa**, a ne izuzetak. U ovoj viziji, *učesće mladih* predstavlja sastavni dio **lokalnog upravljanja**, a ne povremenu konsultaciju ili projektnu aktivnost. Mladi imaju pristup *efektivnim mehanizmima građanskog angažovanja*, uključujući **predstavničko tijelo mladih** koje održava **redovan dijalog** i **saradnju** sa lokalnim institucijama.

🏛️ Svaki **pravni ili strateški akt**, kao i svaka važna **odluka o javnoj politici** koja se odnosi na mlade, priprema se i usvaja u **konsultaciji sa predstavnicima mladih**. Predstavnici mladih učestvuju u radnim grupama za izradu lokalnih strateških dokumenata i propisa. Donosioci odluka uzimaju u obzir njihove *potrebe, predloge i preporuke* prilikom izrade akata. Mladi osjećaju da je **njihovo mišljenje važno**, da ih institucije slušaju i da njihov doprinos može uticati na odluke koje oblikuju njihov *svakodnevni život i buduće perspektive*.

👛 Mladi takođe zamišljaju zajednicu koja pruža **realistične mogućnosti** za *lični i profesionalni razvoj*. U ovakvoj budućnosti Berana, mladi imaju pristup *kvalitetnom obrazovanju, mogućnostima za praktičnu obuku, stručnim praksama, mentorskim programima* i jasno definisanim putevima ka **zapošljavanju**. Lokalne institucije, obrazovne ustanove, privredni sektor i organizacije civilnog društva *sarađuju* kako bi stvorili uslove koji podstiču mlade da ostanu u opštini, razvijaju svoje vještine i grade **uspješne karijere**.

🤝 Mladi imaju **mogućnosti za zapošljavanje i razvoj profesionalnih vještina**, uključujući *stručne prakse, programe praktične obuke, obrazovne programe i programe zapošljavanja mladih*, kao i *različite aktivnosti i događaje*: radionice o preduzetništvu, obuke za razvoj vještina, događaje za profesionalnu orijentaciju, mentorske programe, događaje za umrežavanje sa poslodavcima, aktivnosti stručnog obrazovanja, promocije stipendija, savjetovanja za razvoj karijere, informativne kampanje o zapošljavanju mladih i dr. Kao rezultat toga, **iseljavanje je značajno smanjeno**, jer mladi sve više vide Berane kao mjesto u kojem mogu *ostvariti svoje ciljeve* i obezbijediti *dobar kvalitet života*.

🏠 Jednako važno, mladi zamišljaju zajednicu sa **živim i pristupačnim javnim prostorima** koji podstiču *društvenu interakciju, kreativnost, rekreaciju i zdrave načine života*. Nakon škole ili posla, mladi bi mogli da se opuste odlaskom u park ili na obalu Lima, prošetaju kroz šumu i *provedu dan u prirodi*. Mogli bi posjetiti umjetničku izložbu ili prisustvovati *kulturnom događaju*. Takođe, mogli bi pozvati prijatelje i otići na otvorenu teretanu ili na neki od sportskih terena kako bi odigrali utakmicu. Možda čak i učestvovati u *sportskom događaju* koji se tog dana ili vikenda održava, ili biti dio publike. Mogućnosti postoje. 🏀

🌲 Rijeka, šume, parkovi, sportski objekti, kulturni prostori, omladinski centri i javni prostori za okupljanje su *čisti, dobro održavani, pristupačni i bezbjedni*. **Javni prostori** nisu samo funkcionalni, već su osmišljeni tako da odgovaraju *potrebama i interesovanjima* mladih. **Zaštita životne sredine** postala je *zajednički prioritet cijele zajednice*, što ima za rezultat čistije javne površine, bolje upravljanje otpadom, očuvane prirodne resurse i zdraviju životnu sredinu, sa **većim stepenom ekološke svijesti zajednice** za *sadašnje i buduće generacije*.

✦ Jačanje *učesća mladih i građanskog obrazovanja* doprinosi stvaranju **informisanih i aktivnih građana**. Proširivanje *mogućnosti za zapošljavanje i razvoj* pomaže mladima da **svoju budućnost vide u Beranama**. Unapređenje *infrastrukture i javnih prostora* doprinosi boljem **kvalitetu života** i većem **blagostanju zajednice**. Konačno, *institucionalizacija učesća mladih* osigurava da mladi ostanu **aktivni partneri** u razvoju lokalne zajednice. Zajedno, ovi **prioriteti** predstavljaju *temelj* za ostvarivanje **zajedničke vizije Berana** kao opštine u kojoj mladi do 2028. godine biraju ne samo da žive, već i da **doprinose, stvaraju inovacije i preuzimaju vođstvo**.

✍ **Strateški prioriteti** predstavljeni u narednom poglavlju usmjereni su na **praktične mjere i aktivnosti**, koje imaju za cilj ostvarivanje *šire vizije* Berana za mlade do 2028. godine. Ova **vizija budućnosti mladih u Beranama** postavlja *ključne pravce* djelovanja kojima se ova željena budućnost može ostvariti.

5. Strateški prioriteti i mjere

 Analiza *diskusija na radionicama, predloga zagovaračke grupe mladih i rezultata anketa* pokazala je **četiri međusobno povezana strateška prioriteta** koje mladi smatraju ključnim za *unapređenje svog položaja i budućih perspektiva* u Beranama. Iako su učesnici identifikovali širok spektar **konkretnih izazova i potreba**, njihovi predlozi su se dosljedno usmjeravali ka **ČETIRI KLJUČNE OBLASTI**. Zajedno, ovi prioriteti predstavljaju sveobuhvatan okvir za rješavanje kako *trenutnih izazova*, tako i *dugoročnih težnji* mladih:

- osnaživanje **učešća mladih i građanskog obrazovanja**
- unapređenje **moćnosti zapošljavanja, razvoja vještina i karijernih perspektiva**
- stvaranje **lokalnog okruženja prilagođenog za mlade** kroz ulaganja u infrastrukturu, javne prostore i zaštitu životne sredine i
- uspostavljanje **trajnih mehanizama** putem kojih mladi mogu **učestvovati u donošenju odluka i saradivati sa institucijama**.

 Važno je naglasiti da su učesnici istakli kako ove prioritete ne treba posmatrati kao odvojene oblasti javnih politika, već kao *međusobno zavisne elemente šire vizije razvoja mladih*. Mladi koji su *informisani i aktivno uključeni* imaju veću vjerovatnoću da **učestvuju u životu zajednice**. Mladi koji imaju *pristup mogućnostima za zapošljavanje i kvalitetnim javnim prostorima* imaju veću vjerovatnoću da **ostanu u svojoj opštini**. A mladi kojima se pruže *značajne prilike da doprinesu donošenju odluka* imaju veću vjerovatnoću da razviju **povjerenje u institucije i demokratske procese**. Iz tog razloga, mjere predložene u narednim poglavljima treba sprovesti kroz integrisani pristup koji promovise *učešće, mogućnosti, inkluziju, održivost i partnerstvo* kao temelje **opštine prilagođene za mlade i usmjerene ka budućnosti**.

5.1. Osnaživanje učešća mladih i građanskog obrazovanja

 Radionice su pokazale da mladi najbolje reaguju na *interaktivno učenje, dijalog, simulacije i praktične vježbe*. Učesnici su tražili više *debata, diskusija, više primjera iz stvarnog života* i više prilika za praktično uvježbavanje *javnog zagovaranja*. Shodno tome, **PRVI PRIORITET** treba

da bude kontinuirano **građansko obrazovanje u školama i kroz omladinske aktivnosti**, s fokusom na *izbore, demokratsko učešće, javno zagovaranje i donošenje odluka* na lokalnom nivou.

📌 U tom cilju, **PRAKTIČNE MJERE** bi trebale da obuhvataju:

- redovne forume mladih sa predstavnicima opštine 👤👤
- javne konsultacije o lokalnoj javnoj politici za mlade 💬
- simulacije procesa donošenja odluka 🏛️
- obuke za mlade iz oblasti komunikacije 🗣️
- javne nastupe 🎤
- pregovaranja i zagovaranja 🤝

👤 Mladi su takođe predložili da bi **kampanje** trebale koristiti **društvene mreže, komunikaciju među vršnjacima i poruke** koje prenose *studenti, sportisti i lokalni omladinski aktivisti*, umjesto političkih autoriteta koji koriste isključivo formalni birokratski jezik.

🇺🇦 Rezultati anketa pokazuju da su učesnici posebno pozitivno reagovali na interaktivne metode učenja, uključujući:

- debate 🗣️
- grupne diskusije 💬
- simulacije 📋 i
- praktične vježbe. 👤👤

🌐 Ovakvi pristupi omogućili su učesnicima da *apstraktne demokratske koncepte* povežu sa *stvarnim problemima* koji utiču na njihove zajednice. Stoga, buduće omladinske javne politike bi trebale da daju prednost **iskustvenim i participativnim** oblicima **građanskog obrazovanja**.

🏛️ Učesnici su takođe naglasili potrebu za **snažnijom komunikacijom između institucija i mladih**. *Redovne konsultacije, forumi mladih i digitalni alati za učešće* mogli bi pomoći u prevazilaženju ovog jaza, uz istovremeno osiguravanje da se stavovi mladih uključe u procese donošenja odluka na lokalnom nivou.

5.2. Unapređenje zapošljavanja mladih, razvoja vještina i budućih prilika

 DRUGI PRIORITET jeste **zapošljavanje mladih**, koje predstavlja i jedan od **najjasnije istaknutih prioriteta**. Učesnici su **otvaranje novih radnih mjesta** povezali s *dostojanstvom, osjećajem pripadnosti i odlukom da ostanu u Beranama*. Konkretno, mnogi učesnici radionica direktno su povezali **odlazak mladih** sa *ograničenim mogućnostima zapošljavanja i percepcijom nedostatka prilika*. Pored otvaranja novih radnih mjesta, mladi su naglasili značaj **praktičnih vještina, profesionalnog razvoja i pristupa informacijama** o *obrazovnim i karijernim putevima*. Ovo ukazuje na potrebu da omladinska javna politika usvoji *sveobuhvatan pristup* koji povezuje *obrazovanje, zapošljavanje, preduzetništvo i lični razvoj*.

 Shodno tome, sljedeće **PREDLOŽENE MJERE** imaju za cilj izgradnju snažnijih veza između mladih i poslodavaca:

- podrška omladinskom preduzetništvu
- stručne prakse
- pripravnički programi
- stipendije i
- profesionalna orijentacija.

 Opština bi takođe trebala da sarađuje sa **školama, privredom i državnim institucijama** kako bi identifikovala *realne mogućnosti za zapošljavanje na lokalnom nivou*.

 Posebnu pažnju treba posvetiti *stvaranju prilika* koje mladima omogućavaju sticanje **praktičnog iskustva** kroz:

- stručne prakse
- volontiranje
- mentorstvo i
- učenje zasnovano na projektima.

🌐 Takva iskustva jačaju **zapošljivost**, ali istovremeno podstiču **gradanski angažman** i **osjećaj pripadnosti lokalnoj zajednici**.

5.3. Unapređenje lokalne infrastrukture i prostora prilagođenih za mlade 🗨️

✍️ Kao **TREĆI PRIORITET**, mladi jasno žele *vidljiva unapređenje lokalnog okruženja*. *Grad prilagođen mladima* jeste grad u kojem je javni prostor *bezbjedan, funkcionalan i privlačan* za svakodnevni život mladih, a ne samo za povremene događaje. U tom smislu, brojni predlozi i preporuke učesnika i zagovaračke grupe mladih pokazuju *snažno interesovanje* za unapređenje *fizičkog okruženja* Berana.

📌 Konkretno, mladi građani su predložili i snažno podržali sljedeće **PRAKTIČNE MJERE**:

- sanaciju puteva i parkova 🏠 🗑️
- bolju kanalizacionu infrastrukturu 🚰
- strožiju kontrolu nepropisnog parkiranja 🚗
- unapređenje upravljanja otpadom ♻️
- bolju zaštitu javnih prostora 🌳
- više sportskih i kulturnih sadržaja (poput teniskih i padel terena) ⚽ 🗣️
- više prostora za vježbanje na otvorenom 🗑️

📌 Ove mjere nisu važne samo kao **infrastrukturni projekti**, već i kao **signali** za mlade da mogu *ostati i graditi svoj život u Beranama*. Imajući to u vidu, cilj **ovih mjera** jeste unapređenje:

- zaštite životne sredine 🌿
- javne čistoće 🗑️
- putne infrastrukture 🏠
- javnih prostora 🌳

- sportskih objekata 🏀
- kulturnih i rekreativnih sadržaja. 🗣️

🌍 Ovi prioriteti pokazuju da mladi smatraju **kvalitet života** ključnom komponentom **razvoja lokalne zajednice**.

📖 Ovdje je posebno značajan naglasak na **pitanjima zaštite životne sredine**. Zabrinutost u vezi sa *odlaganjem otpada, zagadenjem rijeke Lim, ilegalnom sječom šuma i zaštitom javnih prostora* ukazuje na to da mladi vide **ekološku održivost** kao ključni dio svoje **vizije budućnosti** opštine.

5.4. Izgradnja trajnog predstavnštva mladih i institucionalizovanog partnerstva sa mladima

👤👤 Formiranje **zagovaračke grupe mladih** tokom radionica predstavlja važan temelj *budućeg angažovanja i participacije mladih*. Rezultati istraživanja sa najnovijih radionica pokazuju visok nivo interesovanja za nastavak *zagovaračkih aktivnosti i učešće u budućim inicijativama*. To pokazuje da su mladi spremni da se *dugoročno* angažuju kada **participaciju** doživljavaju kao *smislenu* i sa *stvarnim uticajem*. 🇮🇹

 Shodno tome, **ČETVRTI PRIORITET** treba da bude uspostavljanje **trajnih mehanizama za učešće u donošenju odluka i saradnju sa institucijama**. Jedan od najznačajnijih rezultata radionica bio je nastanak i formiranje **zagovaračke grupe mladih**. Nadalje, mladi su izrazili spremnost da nastave *zajednički rad*, da *komuniciraju kroz zajedničke kanale* i da razvijaju *mini akcione planove* i *javne zagovaračke inicijative*.

 U skladu s tim, **PREDLOŽENE MJERE** uključuju nekoliko aktivnosti:

- Prvo, opština treba da **institucionalizuje** ovu energiju uspostavljanjem i podrškom **Omladinskom centru** (Centru za mlade), **Omladinskom savjetu** (Savjetu mladih) ili sličnom predstavničkom tijelu, sa **jasnim nadležnostima** i **redovnim kontaktom** sa lokalnim vlastima.
- **Omladinsko predstavništvo** ne bi trebalo da bude povremeno, već treba da bude ugrađeno u *planiranje, budžetiranje i monitoring*. Mladi građani, putem Omladinskog centra ili sličnog predstavničkog tijela, treba da budu pozivani da daju *predloge i komentare* na **Lokalni akcioni plan za mlade**, urbanističko planiranje, kulturnu i sportsku politiku, kao i ekološke prioritete.

 Pored toga, lokalne institucije treba da prevaziđu povremene konsultacije i **uspostave trajne mehanizme za uključivanje mladih**. Takvi mehanizmi treba da obuhvataju:

- redovne sastanke
- participativne procese planiranja i
- mogućnosti da predstavnici mladih učestvuju u raspravama o javnoj politici.

 Ovi predloženi prioriteti se **međusobno dopunjuju i jačaju**. *Jačanje učešća, proširivanje mogućnosti, unapređenje infrastrukture i institucionalizacija partnerstva sa mladima* zajedno stvaraju **uslove za održivi razvoj mladih i jaču otpornost zajednice**.

6. Poruke mladih građana

 Proces izrade ovog dokumenta Vizije pružio je mladim ljudima priliku ne samo da **identifikuju probleme i predlože rješenja**, već i da **artikulišu poruke** koje žele da *donosioci odluka, institucije i njihovi vršnjaci* saslušaju. Kroz radionice, grupne aktivnosti, simulacione vježbe, ankete, kao i diskusije o temama poput **niske izlaznosti mladih glasača**, učesnici su izrazili *jasnu želju za većom inkluzijom, snažnijim povjerenjem u demokratske procese i više mogućnosti da utiču na budućnost svoje zajednice*. Njihove poruke odražavaju i *zabrinutost i optimizam*: zabrinutost zbog prepreka koje **obeshrabruju participaciju**, ali i optimizam da su *stvarne promjene moguće* kada su mladi **informisani, uključeni i tretirani kao ravnopravni partneri** u donošenju odluka i kreiranju javnih politika. Poruke predstavljene u ovom poglavlju jesu sinteza *stavova, prioriteta i preporuka* prikupljenih tokom aktivnosti grupnih diskusija i konsultacija. Kao takve, one predstavljaju **direktan glas mladih** u okviru ovog dokumenta Vizije.

 Ovo poglavlje je posebno važno jer pokazuje da **niska participacija mladih** nije rezultat *apatije ili ravnodušnosti*. Naprotiv, radionice su otkrile generaciju mladih ljudi koji nisu samo zainteresovani za *pitanja i probleme zajednice, zabrinuti za zapošljavanje, obrazovanje, kvalitet života i zaštitu životne sredine*, već su i **voljni i motivisani da doprinesu rješenjima**. Međutim, mladi su takođe naglasili da participacija zahtijeva **povjerenje, informacije, vidljive rezultate i stvarne prilike** da se **čuje njihov glas**. Prema tome, njihove poruke predstavljaju istovremeno i

poziv na akciju i putokaz za osnaživanje saradnje između mladih, institucija i šire zajednice.

 Ovo su **PORUKE mladih građana** upućene **javnosti**, drugim **mladim ljudima**, kao i **donosiocima odluka**:

1) *Naš glas je važan samo ako se čuje.* 🌐

 Mladi žele da učestvuju u demokratskim procesima, ali mnogi osjećaju da se njihovo mišljenje ignoriše i da se odluke donose bez njih. Ako institucije žele **veće učešće mladih**, moraju stvoriti *stvarne mogućnosti* da mladi **utiču na odluke** i vide **rezultate svog angažmana**.

2) *Niska izlaznost mladih glasača je simptom, a ne problem.* 🗳️

 Kao glavne razloge **niske izlaznosti mladih glasača**, mladi građani su ukazali na nepovjerenje u političke aktere i institucije, nedostatak informacija, slabo građansko obrazovanje, osjećaj nemoći, korupciju i uvjerenje da glasanje ne donosi stvarnu promjenu. Zbog toga, povećanje participacije zahtijeva **obnovu povjerenja**, ne samo podsticanje izlaska na glasanje.

3) *Govorite o temama koje utiču na naše živote.* 🗣️

 Učesnici su više puta naglasili da mladi postaju zainteresovani kada su demokratski procesi povezani sa *stvarnim životnim pitanjima mladih* kao što su **zapošljavanje, stanovanje, studentske mogućnosti, javni prevoz, zaštita životne sredine i kvalitet života u zajednici**. Izbori ne treba da se predstavljaju kao apstraktni politički događaji, već kao odluke koje *direktno utiču na budućnost mladih*.

4) *Mladi vjeruju mladima.* 👤 👤 👤

 Jedna od najsnažnijih poruka sa radionica bila je da komunikacija treba da se odvija *među vršnjacima*. Učesnici su naglasili da će mladi radije saslušati *studente, sportiste, lokalne aktiviste i svoje vršnjake*, nego tradicionalne političke kampanje ili predavanja „s visine“.

5) *Participacija mora početi prije izbora.* ✍️

 Mladi ne žele da im se prilazi samo u izbornim periodima. Oni žele **kontinuirani dijalog, mogućnosti za učešće** u lokalnim inicijativama, omladinskim savjetima, konsultacijama,

zagovaračkim kampanjama i projektima zajednice *tokom cijele godine*. **Participacija** treba da postane normalan dio života u zajednici.

6) *Obrazovanje stvara participaciju.* 📋

💬 Mladi vjeruju da **veće znanje** o demokratiji, izborima i javnom zagovaranju vodi **većem učešću** i **jačim zajednicama**. Osim toga, odgovori iz anketa dosljedno su naglašavali važnost radionica, debata, simulacija, diskusija i aktivnosti građanskog obrazovanja.

7) *Ako ne učestvujemo, drugi će odlučiti umjesto nas.* 💎

💬 Tokom motivacionih radionica, učesnici su razvili jednu od najjasnijih poruka za svoje vršnjake: *ako ne glasaš, drugi će glasati i odlučiti umjesto tebe*. Naglasili su da je **svaki glas važan** i da jedan glas ne može biti beznačajan kada veliki broj mladih donese istu odluku.

8) *Želimo da budemo partneri, a ne posmatrači.* 🤝

💬 Radionice su pokazale da su mladi spremni da se organizuju, zagovaraju, predlažu rješenja i saraduju sa institucijama. Formiranje **zagovaračke grupe mladih** i spremnost učesnika da nastave angažman pokazuju da mladi ne žele da ostanu *pasivni posmatrači* **razvoja lokalne zajednice**, već žele da ga oblikuju.

9) *Mi brinemo o našoj zajednici i našoj budućnosti.* 🗣️

💬 Mladi žele institucije koje slušaju, mogućnosti koje im omogućavaju da *ostanu i izgrade život ovdje*, kao i demokratske procese koji su povezani sa stvarnošću sa kojom se svakodnevno suočavaju. *Dajte nam informacije, uključite nas u odluke, povjerite nam odgovornost i mi ćemo doprinijeti*. Niska participacija mladih nije znak *ravnodušnosti*, već signal da mladi žele **jači glas, više povjerenje i značajniju ulogu** u **oblikovanju budućnosti Berana**.

7. Poziv donosiocima odluka

 Pozivamo Opštinu Berane, javne institucije, škole, nevladine organizacije i sve relevantne partnere da UČEŠĆE MLADIH uspostave kao trajni prioritet javnih politika. Mladi su već pokazali da su spremni da se *uključe, uče, saraduju i predlažu rješenja*. Nama ne nedostaju ideje, nedostaje nam *prostora, povjerenja i dosljedne institucionalne podrške*.

 Shodno tome, **donosioci odluka** trebaju da:

- ustanove stabilne kanale za konsultacije sa mladim građanima
- podrže osnivanje i funkcionisanje predstavničkih tijela mladih
- uključite prioritete mladih u lokalne budžete i razvojne planove i
- unaprijede komunikaciju sa mladima i redovno informišu javnost o napretku.

 Poruka mladih građana je jasna: *kada su mladi informisani, uvaženi i uključeni, oni postaju partneri u rješavanju lokalnih problema i oblikovanju budućnosti zajednice.*

 Rezultati dobijeni kroz ovaj proces pružaju **jasnu osnovu za djelovanje**. Mladi su identifikovali svoje **prioritete, predložili realna rješenja i pokazali spremnost da doprinesu njihovoj realizaciji**. Sada očekuju da institucije odgovore **konkretnim mjerama i kontinuiranim dijalogom, transparentno i odgovorno**.

✂ Posebnu pažnju treba posvetiti tome da učešće mladih *prevaziđe okvir* povremenih konsultacija i postane *sastavni dio kreiranja, implementacije i evaluacije javnih politika*. Mlade treba pozivati ne samo da *iznose svoja mišljenja*, već i da pomognu u *osmišljavanju rješenja i praćenju njihovog sprovođenja*. Radionice su potvrdile da kada mladima *ukažete povjerenje i povjerite odgovornost*, oni će zauzvrat pokazati **kreativnost, posvećenost i praktične ideje**. Uspješna realizacija projektnih aktivnosti i pozitivni rezultati anketa ukazuju na značajan i još uvijek neiskorišćen potencijal za **aktivno građanstvo** među mladima u Beranama.

🗣 Analiza diskusija sa radionica, predloga zagovaračke grupe mladih i rezultata anketa otkriva **generaciju mladih ljudi** koji su **informisani, motivisani i spremni da doprinesu pozitivnim promjenama**. Njihovi prioriteti su jasni: *veća participacija, bolje mogućnosti i prilike, snažnije institucije, unaprijeđena infrastruktura i zajednica koja uvažava perspektive mladih*. Ostvarivanje ove vizije zahtijeva **dugoročnu saradnju između mladih, lokalnih vlasti, obrazovnih institucija, organizacija civilnog društva i šire zajednice**. Ukoliko se osnaže ova partnerstva, Berane može postati opština u kojoj mladi ne samo da biraju da ostanu, već i aktivno **oblikuju njen budući razvoj**.

8. Deklaracija mladih 🌐

🗣️ *Mi, mladi Berana, obavezujemo se da ćemo aktivno učestvovati u demokratskim procesima, razvoju zajednice i saradnji sa institucijama. Prepoznavamo svoju odgovornosti da doprinosimo pozitivnim promjenama, negujemo dijalog, uvažavamo različitosti i aktivno učestvujemo u oblikovanju budućnosti naše zajednice.*

🗣️ *Pozivamo donosiocce odluka da mlade prepoznaju ne samo kao korisnike javnih politika, već kao ravnopravne partnere u definisanju prioriteta, kreiranju rješenja i izgradnji inkluzivnije, prosperitetnije i održivije opštine.*

💬 *Vjerujemo da Berane, kroz međusobno povjerenje, saradnju i zajedničku odgovornost, može postati zajednica u kojoj mladi imaju priliku da razvijaju svoje potencijale, ostanu u svom gradu i aktivno doprinose njegovom napretku.*

U Beranama, jun 2026. godine. ✍️

